

DE VIGILANTIA, EMPATHIA ET REVERENTIA DIGNITATIS ALIORUM HOMINUM, CZYLI RZECZ O PROFESOR HANNIE ZALEWSKIEJ-JURZE

Z pierwszego egzaminu, do jakiego przystąpiłem w ramach studiów na kierunku filologia klasyczna z kulturą śródziemnomorską, pamiętam najlepiej serdeczny śmiech. „Literatura grecka I”, czyli eposy homeryckie. Egzamin wieńczący semestr zajęć poświęconych uważnej lekturze i ostrożnej interpretacji dwóch tradycji, o których Pani Profesor zawsze potrafiła opowiadać z pasją, zarazem z dystansem i humorem. Ja sam w tamtym okresie *Iliadę* i *Odyseję* traktowałem, mówiąc zupełnie szczerze, instrumentalnie: jako uzupełnienie do lektur starożytnych filozofów, dodatek do tekstów Platona czy Arystotelesa, który interesujący stawał się dopiero w perspektywie własnej recepcji – najlepiej recepcji w epoce klasycznej. Gdy dziś, bodaj dwanaście lat później, przypominam sobie ten ustny egzamin, oprócz horyzontu pytania – dotyczyć musiało ono realiów świata homeryckiego – wspominam ze wzruszeniem właśnie ten dobroduszny śmiech, którym Pani Profesor w serdeczny i pełen szacunku sposób powstrzymała mnie przed wygłoszeniem kolejnych uwag o Homerze u „francuskich strukturalistów”: „Panie Janie, wróćmy jednak do Homera...”.

W ciągu wieloletniej współpracy z Panią Profesor schemat zarysowany podczas naszej pierwszej rozmowy *tête-à-tête* kilkakrotnie się powtórzy. Znamienne, że w ciągu dwóch semestrów zajęć poświęconych greckiej literaturze epoki archaicznej mój czynnościowy i instrumentalny stosunek do liryki i eposu zastąpi najszczęśliwsza fascynacja – narastająca z każdym spotkaniem z Panią Profesor. Kiedy już jako uczestnik studiów doktoranckich poszukiwać będę innowacyjnych możliwości i perspektyw metodologicznych do interpretacji tych najstarszych greckich tradycji słownych, Profesor Zalewska-Jura, tym razem w roli opiekunki naukowej i promotorki, nierzadko będzie mnie dyscyplinować, zwracając z powrotem ku badanym tekstom: opierając się na swoim wieloletnim doświadczeniu filologicznym przypominać mi będzie, iż rewolucyjne zwroty badawcze czy najbardziej nawet nieszablonowe metody interpretacyjne nie zastąpią uważnej lektury oraz dbałości o zachowanie autentycznej wymowy tekstu.

Prof. UŁ dr hab. Hanna Zalewska-Jura urodziła się 13 kwietnia 1962 r. w Łodzi i przez całą karierę naukową pozostawała związana z tym miastem i Uniwersytetem Łódzkim. Studia magisterskie na kierunku filologia klasyczna ukończyła w 1985 r., obroniwszy rozprawę pt. *Nurt moralizatorski w archaicznej liryce greckiej. Hezjod i Teognis*, napisaną pod opieką prof. dr hab. Marii Komornickiej – pracę, która stanie się podstawą pierwszego artykułu Pani Profesor (pt. *Nauki etyczne Hezjoda i Teognisa w świetle gnomiki archaicznej*), opublikowanego już w kolejnym roku w „Menandrze”, czołowym polskim czasopiśmie filologicznym dedykowanym starożytniczkom i starożytnikom. W tym samym okresie Profesor Zalewska-Jura rozpoczęła pracę w Katedrze Filologii Klasycznej – z początku w formie stażu, następnie asystentury. Ukończywszy studia przystąpiła także do Polskiego Towarzystwa Filologicznego, w 1986 r. objęła zaś funkcję sekretarza Łódzkiego Oddziału tejże instytucji. Od tamtego czasu pozostaje jej aktywną członkinią, pełniąc w PTF najróżniejsze role (w tym wiceprzewodniczącą), uczestnicząc w spotkaniach i dyskusjach, popularyzując wiedzę o antyku.

Dzięki swojemu dorobkowi naukowemu i działalności dydaktycznej Profesor Zalewska-Jura wpisuje się w długą działalność filologii klasycznej w Uniwersytecie Łódzkim. Należy przy tym podkreślić, iż Jej poprzednicy w naszej Katedrze – profesorki i profesorzy tacy jak: Jerzy Edward Schnayder, Marian Golias, Benjamin Nadel, Stefan Oświęcimski, Bogdan Wiśniewski czy Anna M. Komornicka – w odniesieniu do studiów nad kulturą starożytną poprzeczkę „sukcesji” badawczej postawili bardzo wysoko. Co istotne, poprzeczka ta rozciąga się także poza obszar ściśle pojętej nauki. Wydaje się znamienne, że w pewnym artykule napisanym przez Panią Profesor we współpracy z prof. Jadwigą Czerwińską oraz prof. Zbigniewem Dankiem (zob. niżej bibliografię prac Autorki), poświęconym zaś trzem ostatnim z wymienionych wyżej badaczy, oś narracji koncentruje się nie na ponadprzeciętnym dorobku czy uznaniu, jakim opisywani badacze cieszyli się w środowisku naukowym, lecz na ich etycznej postawie, serdeczności czy wsparciu okazywanym innym ludziom. Jak autorki i autor pisali: „Nadal patrzymy na nich z perspektywy codziennego obcowania w okresie studiów i późniejszej pracy, dostrzegając w nich nie tylko wielkich uczonych, ale i niezwykłych, ciepłych ludzi, inspirujące i barwne osobowości, które wpływały na ukształtowanie naszego warsztatu naukowego w nie mniejszym stopniu niż na nasze postawy moralne i etykę – nie tylko zawodową.” Przytoczone słowa doskonale oddają postawę, jaka znamionuje także dorobek Hanny Zalewskiej-Jury; jednocześnie dowodzą one, iż w dorobku tym koncentruje się nie tylko wiedza czy kompetencje badawcze, lecz także odziedziczone po poprzednikach wartości.

Głęboki szacunek i poszanowanie odrębności innych, osobiste zaangażowanie, ponadto uważność i empatia, na które my wszyscy, jako uczniowie i współpracownicy Pani Profesor zawsze mogliśmy liczyć, nie wykluczają jednak profesjonalizmu, stanowczości czy konsekwencji – cech tak istotnych do sprawowania

funkcji kierowniczych. W 2006 roku Pani Profesor ukończyła pracę habilitacyjną i wydała książkę pt. *W rytmie sikinnis. Studium nad warstwą aluzji i podtekstów w greckim dramacie satyrowym*, stanowiącą owoc wieloletnich studiów nad problematyką satyrową. Otrzymała w kolejnym roku tytuł profesor Uniwersytetu Łódzkiego objęła funkcję Kuratorki Zakładu Językoznawstwa i Indoeuropeistyki w naszej Katedrze. W latach 2009–2012 kierowała Katedrą Filologii Klasycznej, pozostając jednocześnie wieloletnią kierowniczką Zakładu Literatury Greckiej i Kultury Śródziemnomorskiej (przekształconego następnie w Zakład Hellenistyki i Religioznawstwa). Liczne obowiązki organizacyjne, jakie Hanna Zalewska-Jura podejmowała przez te wszystkie lata, pozostawiły trwałe ślady w każdym z obszarów funkcjonowania filologii klasycznej w Uniwersytecie Łódzkim – zarazem nie odsunęły na dalszy plan działalności dydaktycznej.

Dla wielu uczniów Pani Profesor, w tym i dla mnie, jest ona przede wszystkim oddaną Nauczycielką. Takt, dystans do siebie samej, ponadto wrażliwość na wiedzę, emocje, kompetencje czy możliwości interlokuterek i interlokutorów w trakcie wspomnianych wyżej wykładów pozwalały Pani Profesor dzielić się swoją autentyczną pasją do literatury starożytnej – zarazem budować w nas przekonanie, że omawiana literatura jest nam znacznie bliższa niż epitet „klasyczna” zdawał się nam w tamtym czasie, tj. na początku naszych przygód z filologią klasyczną, sugerować; że „antyczny gigant”, na którego barkach opiera się europejska kultura współczesna, nie jest ani martwy, ani tak obcy jak niekiedy się go maluje: pozostaje w ruchu, a każda i każdy z nas ma prawo podejmować z nim dialog i przedstawiać go w sposób dla nas samych istotny. Ten sam zestaw cech, jak wierzę, pozwalał Pani Profesor unikać ponadto deprymowania nas jako pierwszorocznego audytorium: nigdy nie czuliśmy się przytłoczeni nieprzeciętną erudycją Pani Profesor, Jej skromność dopełniał zaś zestaw starannie rozwijanych, następnie przekazywanych i nam, kompetencji. Kompetencje te uwidaczniały się zwłaszcza w zderzeniu z rozległością Jej zainteresowań: oscylujących między innymi wokół problematyki moralności w tekstach literackich, translatologii i metodologii przekładu literackiego, topiki, stylistyki i hermeneutyki, recepcji antyku, historii badań literaturoznawczych. O rozległej wiedzy Pani Profesor najlepiej świadczy Jej dorobek, w którym – oprócz prac poświęconych greckim tradycjom słownym epoki archaicznej (Hezjod, *Corpus Theognideum*, Solon i inni), epoki klasycznej (dramat satyrowy), hellenistycznej i epoki Cesarstwa Rzymskiego (zob. obronioną w 1992 r. rozprawę doktorską zatytułowaną „Wątki i elementy mityczne w *Antologii Palatyńskiej*”, opublikowaną w formie książki kilka lat później, a także liczne artykuły poświęcone epigramom tej tradycji) – odnajdziemy tak rozległe chronologicznie fenomeny historyczne i literackie jak na przykład nowożytna literatura hiszpańskojęzyczna (zob. artykuł pt. *the Myth of the Cyclops in Antiquity and in the Spanish Golden Age Literature* z 2014) czy twórczość Kardynała Bessariona, XV-wiecznego humanisty greckiego (opublikowany w 2015 r. w „*Studia Ceranea*” artykuł pt. *Pro*

Bessarione poeta, a także opieka naukowa nad dr Marcinem Cyrulskim, który w 2016 roku obronił rozprawę doktorską zatytułowaną „Myśl historiograficzna w *Enkomion Trapezuntu* kardynała Bessariona”).

Choć 30 września 2020 r. Profesor Hanna Zalewska-Jura odeszła na emeryturę, pozostaje aktywna zawodowo. Osoby rozpoczynające studia na kierunku filologia klasyczna mają szczęście literaturę grecką studiować pod opieką Pani Profesor – wraz z Homerem, Hezjodem i tradycjami lirycznymi epoki archaicznej, czerpiąc od naszej Nauczycielki pasję do literatury starożytnej, doświadczać także jej empatii, otwartości i serdecznego śmiechu

Wiem, że w życiu prywatnym Hanna Zalewska-Jura ogromną rolę odgrywa rodzina. Od lat buduje Ona wspólną relację z mężem Krzysztofem. Jest kochającą mamą Kasi, która zawsze może liczyć na jej wsparcie, babcią Antosia, a od niedawna walentynkowego wnuka Wojtka.

Z wyrazami szacunku i wdzięczności
Jan Skarbak-Kazanecki

Wybrane publikacje prof. Hanny Zalewskiej-Jury

Publikacje książkowe

- (1999). *Wątki i elementy mityczne w epigramach Antologii Palatyńskiej*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- (2006). *W rytmie sikinnis. Studium nad warstwą aluzji i podtekstów w greckim dramacie satyrowym*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Artykuły naukowe

- (1986). Nauki etyczne Hezjoda i Teognisa w świetle gnomiki archaicznej. *Meander* 41. 201–210.
- (1990). Bóstwa miłosne w Antologii Palatyńskiej. *Meander* 45. 159–175.
- (1995). Rola prefiguracji mitycznych w epigramach „Antologii Palatyńskiej”. *Collectanea Philologica* 1. 119–130.
- (1995). *Topika morska w metaforyce epigramów Antologii Palatyńskiej*. W: J. Rostropowicz (red.). *Morze w kulturze starożytnych Greków i Rzymian*. Opole: Uniwersytet Opolski. 113–119.
- (1997). *Epigramatyczny wizerunek greckiego Hadesa*. W: J. Danielewicz, K. Bartol (red.). *Epigram grecki i łaciński w kulturze Europy*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM. 65–76.
- (2002). Epigramatyczny charakter Apollina i Artemidy. *Collectanea Philologica* 4. 99–116.
- (2003). Echa hymnów homeryckich w inwokacji I księgi „Corporis Theognidei”. *Collectanea Philologica* 6. 61–69.
- (2003). Technika translatorska Stefanii Warszawskiej na przykładzie tłumaczenia elegii Teognisa z Megary. *Collectanea Philologica* 7. 29–35.
- (2004). O początkach greckiego dramatu satyrowego. *Collectanea Philologica* 8. 21–41.
- (2004). Sofoklesowa wersja mitu o Hermesie w świetle innych źródeł literackich. *Collectanea Philologica* 8. 59–71.
- (2005). Dramat satyrowy jako instrument polityczny Pizystratydów. *Collectanea Philologica* 9. 113–122.

- (2007). H. Zalewska-Jura, J. Czerwińska, Z. Danek. Filologia klasyczna Uniwersytetu Łódzkiego – wielcy badacze, niezapomniane osobowości. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica* 9. 371–378.
- (2009). *Jak Palladas z Homera żartował*. W: S. Dereń-Głowacka, A. Kwiatkowska (red.). *Humor: Teorie – Praktyka – Zastosowania. Zrozumieć humor*. Nr. 2/1. Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie. 179–183.
- (2012). W siłach libido. Motywy seksualne w greckim dramacie satyrowym. *Collectanea Philologica* 9. 15–22.
- (2014). The myth of the cyclops in antiquity and in the Spanish golden age. *Collectanea Philologica* 17. 109–126.
- (2015). Pro Bessarione poeta. *Studia Ceranea* 5. 357–368.
- (2016). *Elegie Solona. Przykład najdawniejszej publicystyki politycznej*. W: A. Kłosińska-Nachin, E. Kobyłecka-Piwońska (red.). *Apetyt na rzeczywistość. Między literaturą a dziennikarstwem – relacje, interakcje, perspektywy*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 11–26.
- (2017). Wyraz *ἔκχρον* w epigramie IX 395 Antologii Palatyńskiej. *Collectanea Philologica* 20. 103–108.
- (2018). Circe and Rome. The Origin of the Legend. *Studia Ceranea* 8. 77–87.